

Úvod

Jednou z mnoha možností, jak pečovat o své zdraví, dbát na skutečnou prevenci zdravotních potíží a podporovat kondici organismu, je využití nutraceutik. Jedná se o skupinu produktů s příznivým účinkem na fyziologii člověka (shrnutí v citaci 1). Vynechme hledání odpovědi na stále otevřenou otázku, co nutraceutika přesně jsou a co od nich očekávat. Pro účely našeho článku se spokojíme s výše uvedenou stručnou praktickou poučkou. Ze zkušenosti autorek lze konstatovat, že se jedná o téma, které je potřebné a žádané, a nejen u laické veřejnosti poutá velký zájem. Podstatné také je, že v praktickém životě jsou nutraceutika běžně nabízeným zbožím a jsou dostupná prakticky v každé lékárně jako součást tzv. parafarmaceutických produktů, které si pacient sám hradí v plné výši.

V článku se zaměříme na nutraceutika na bázi rostliny kurkumovník dlouhý (*Curcuma longa* L., syn. kurkumovník domácí – *Curcuma domestica* Val.). Jedná se o nejčastěji využívaný druh z rodu *Curcuma* (čeleď zázvorovité, *Zingiberaceae*), který má článek zařazen v EMA (Evropská agentura pro léčivé přípravky, více viz citace 2).

Rostliny čeledi zázvorovité mají široké využití: uplatňují se jako barviva či součásti produktů ve farmaceutickém, potravinářském nebo v kosmetickém průmyslu. Naším cílem je nabídnout přehled, jaké účinky mají přípravky na bázi rostliny kurkumovník dlouhý, aby bylo možno pacientům v lékárnách přispět kvalifikovanou radou o možnostech, jak benefitů kurkumovníku využít.

Rostliny rodu *Curcuma*

Kurkumovník dlouhý je vytrvalá bylina mnohostranně využívaná lidmi po tisíceletí. Jsou využívány listy, květy, ale zejména oddenky a produk-

ty z nich. Rozemletý a usušený žlutooranžový oddenek této rostliny je označován jako kurkuma – běžně dostupné koření využívané nejen při přípravě jídel asijské kuchyně. Kurkuma je např. součástí dobře známého kari koření. Kromě rostliny kurkumovník dlouhý jsou hospodářsky využívány i druhy kurkumovník žlutokořený (*Curcuma xanthorrhiza* Roxb.), *Curcuma zedoaria* Rosc., *Curcuma aeruginosa* Roxb., *Curcuma mangga* Val. a mnoho dalších druhů.

Obsahové látky oddenku rostliny *Curcuma longa* L.

Jak bylo uvedeno výše, je prakticky využíván hlavně oddenek kurkumovníku dlouhého, který obsahuje četné biologicky aktivní látky. Již před cca 10 lety jich bylo známo více než 235 (3), novější údaj se autorkám tohoto článku nepodařilo zjistit. Obsažené metabolity jsou chemicky velmi různorodé, biologicky nejvýznamnější jsou látky fenolové a terpenové povahy.

Mezi významné obsahové látky patří silice (1,5–5 %) s obsahem seskviterpenů (α -turmeron, β -turmeron etc.), které jsou zodpovědné za charakteristickou chuť a vůni. Dále jsou obsaženy kurkuminoidy (3–15 %), patřící do skupiny fenolových látek – diarylheptanoidů: kurkumin a jeho deriváty, které dodávají kurkumě charakteristické zbarvení a jsou hlavními nositeli biologické aktivity. Množství těchto látek v rostlině kolísá v závislosti na lokalitě, agrotechnických postupech použitých při pěstování a jiných faktorech. I jiné druhy náležející k rodu *Curcuma* vyjmenované výše obsahují kurkuminoidy, ovšem v menším množství.

Kurkuminoidy (kurkumin) jsou známy pro svou neuroprotektivní, antidiabetickou, antioxidační, imunostimulační, protizánětlivou, antitrombotickou, proapoptickou a antiproliferační aktivitu, inhibují tvorbu cév